

Hlubinková, Zuzana

Tvoření deadjektivních adjektiv, zvláště ve východomoravských nářečích

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 2005, vol. 54, iss. A53, pp. [153]-162

ISBN 80-210-3705-9

ISSN 0231-7567

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/101729>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ZUZANA HLUBINKOVÁ

TVOŘENÍ DEADJEKTIVNÍCH ADJEKTIV, ZVLÁŠTĚ VE VÝCHODOMORAVSKÝCH NÁŘEČÍCH

Při tvoření deadjektivních adjektiv dochází k modifikaci původního významu přídavných jmen kvalitativních. Původní význam adjektiv se zesiluje nebo zeslabuje. Adjektiva z adjektiv se tvoří především sufixací a způsobem prefixálně-sufixálním, méně prefixací a konverzí.

Využíváme nářečního materiálu získaného před dvaceti lety ve třinácti obcích východomoravské oblasti (Prostřední Bečva – na přiložených mapách pod zkratkou PrB, Juřinka – Juř, Lhota u Kelče – LhKč, Halenkov – Hal, Trnava – Trn, Študlov – Štu, Lhota – Lh, Bohuslavice na Vláfí – BhVl, Popovice – Pop, Vřesovice – Vřes, Vnorovy – Vnor, Kobylí – Kob, Mikulčice – Mik). Nezařadili jsme obce z tzv. kopaničářských nářečí (úzký pruh severovýchodně a východně od Strážnice), neboť jde o novou kolonizaci ze Slovenska. Pro lepší orientaci jsou na přiložených mapách zakreslena i některá města. Jsou pod následujícími zkratkami v obdélnících: Bř – Břeclav, Hr – Hranice, Kr – Kroměříž, Ky – Kyjov, UH – Uherské Hradiště, VeM – Veselí nad Moravou, VK – Valašské Klobouky, VM – Valašské Meziříčí, Vs – Vsetín, Zl – Zlín.

Zesílení

Základním prostředkem zesílení je stupňování.

K o m p a r a t i v se tvoří pomocí sufixu *-š(i)/-ejš(i)* a formantu *-(i)* (vzor *jar-ňi*). Varianta *-š(i)* je omezena na prvotní adjektiva zakončená především na *-d(y)*; *-t(y)*; *-ch(y)* a *-(o)k(y)*: *tupší, zdrafší* (při uvádění nářečního materiálu dodržujeme jen některé zásady dialektologického přepisu, vedeme např. tvrdé *l*), *starší, bjelší, nofší, kyselší; mlačí, škaretší; čiščí, huščí; sušší/suchší/suší, říšší/řichší/říší*. U formací *statší, taší/tašší, blišší/bliší; htipší/htipší; vyšší/vyší; šerší/širší* se při odvozování odsouvá formant *-(o)k(y)*. U některých nářečních dokladů byly zaznamenány zdvojené (dlouhé) souhlásky. Registrujeme je na mapě č. 1 (nej)sušší:

Formace *suchší* se objevuje na Valašsku s výjimkou Zlínska, dále na severovýchodním Slovácku a ojediněle v okolí Veselí nad Moravou. Z jižních částí Slovácka je doložena varianta *suší* (SSJČ *sušší*). Podoba *sušší* se vyskytuje pouze na Uherskohradištsku.

Bělič (1972, s. 55–56) uvádí, že se tyto zdvojené souhlásky, které se zachovaly ve výslovnosti, a to jako skutečně dvě souhlásky nebo častěji jako jedna souhláska dlouhá, mají větší rozsah vý-

skytu, než jsme zjistili při našem nářečním výzkumu. Objevují se v enklávě kolem Valašských Klobouk, sahají zčásti až na východní Vsetínsko, východní Zlínsko a Uherskohradištsko, místy též na jihozápad odtud v jižnějším Pomoraví.

Další komparativní varianta *-ejš(i)*, popř. *-jejš(i)/-jéjš(i)*, se připojuje k ostatním typům kvalitativních adjektiv odvozeným i prvotním. Uvádíme je ve výběru: *chudobnější, novější/novjější, tupjejší, zdravjejší, čisťejší, laciňejší/lacnější*.

Malou skupinu představují prvotní adjektiva se základem zakončeným na *-k*, jejichž 2. stupeň se tvoří formantem *-(i)* s alternací klč: *lechčí, hořčí* (vedle *hořčejší*), *tenčí, mňakčí/mňekčí* a *vlchčí* (*vlchčejší*).

Stejně jako ve spisovném jazyce je rovněž stupňování nepravidelné (neslovo- tvorné): *dobry – lepší, matý – menší, dlúhý – delší, velký – vječí*.

U doložených tautonym (*čičší × čisťejší, hořčí × hořčejší, tupší × tupjejší, novší × novjější/novjejší, vlchčí × vlchčejší*) se nejedná o tautonymii formantů *-š(i)* a *-ejš(i)*, a proto na mapách zobrazujeme komparativy tvořené pouze od dvou adjektiv.

Mapa č. 2 tupější: Převahu má tvoření komparativu variantou *-š(i)*. Komparativ *tupší* se vyskytuje na Valašsku, na celé severní polovině Slovácka a na severu dolských nářečí. Na Slovácku a v oblasti dolských dialektů je v dubletě s odvozeninou *tupjejší* (SSJČ *tupější*). Ta byla zaznamenána i v nejjihnějších částech zkoumaného území.

Z dosud nepublikovaného nářečního materiálu získaného podle Dotazníku pro výzkum českých nářečí (1964–1965, otázka č. 340) lze zjistit územní rozšíření komparativu *tupější* i na zbývajícím území českého národního jazyka: Největší územní rozsah má výraz *tupjejší*. Objevuje se na celém území s výjimkou severního Slovácka, Valašska a Slezska, pro které je typická odvozenina *tupší*. Ojedinele byla tato odvozenina zjištěna i na Prostějovsku, Šumpersku a Boskovicku. Roztroušeně se vyskytuje také v dialektech severočeských a středočeských.

Mapa č. 3 vlhčí: Komparativ *vlchčí* (SSJČ *vlhčí*) byl zaznamenán v dolských nářečích, na větší části Slovácka, na Kloboucku a Kelečsku. Na zbývajícím území se ve shodě se spisovným jazykem vyskytuje odvozenina *vlchčejší* (SSJČ *vlhčejší*).

Máme doloženo i tzv. opisné stupňování pomocí adverbialních výrazů *víc/vjec/vjecěj*, které se pojí se základní podobou adjektiva, např. *vjec statký*. Jsou synonymní s příslušnými, pravidelně tvořenými komparativy (*statší // vjec statký*). Stejným způsobem se tvoří i 2. stupeň u zeslabování (*meň/měň/miň // meňej/meňej + základní podoba adjektiva*), např. *meňej teptý*.

S u p e r l a t i v se odvozuje prefixem *naj-* s variantami *náj-* a *nej-*. Tyto formanty se připojují ke komparativu. Formant *náj-* ve zdložené podobě je doložen pouze dvakrát (*nájmlačí, nájstarší*), a to u jediné zkoumané osoby na Meziríčsku.

Srov. též A. Vašek (1967, s. 47) a J. Bělič (1972, s. 273). Oba autoři rovněž zachytili kolem Vsetína další jev, a to nepřítomnost *-j* u starého superlativního prefixu, např. *nástarší*. Tento jev náš nářeční výzkum již nezaznamenal.

Územní rozložení formantů *naj-* a *nej-* je zobrazeno na mapě č. 1 (nej)sušší: Varianta *nej-* (SSJČ) byla zachycena v západních okrajových úsecích, a to na Kelečsku, Zlínsku a v oblasti dolských nářečí (zde izoglosa *aj* × *ej* představuje jejich východní hranici). Na zbývajícím území východní Moravy se superlativ tvoří prefixem *naj-*.

Do pátého svazku Českého jazykového atlasu, jenž je připraven do tisku, je zahrnuto i zeměpisné rozložení superlativní předpony *nej-*: Nářeční formant *naj-* se kromě východomoravských dialektů vyskytuje i v západní a jižní podskupině slezských nářečí. Na ostatním území českého jazyka je předpona *nej-*. Tento formant zabírá ve Slezsku ještě Místecko, levý břeh Ostravice. Obměna *náj-* se téměř důsledně objevuje na severní polovině východomoravských dialektů. Tuto obměnu již náš nářeční výzkum z první poloviny osmdesátých let 20. století v takovém rozsahu nezachytil (viz výše).

K základní podobě přídavného jména se superlativní prefix připojuje jen ojedinele: *najvrchní*, *najspodní* a *najhorní* (vedle pravidelně tvořených komparativů).

Kromě výše uvedeného paradigmatického stupňování se užívá pro zesílení i předpon *pře-* (*přemilý*, *překrásný*) a *pra-* (*prastarý*).

Velmi početná jsou přídavná jména, u nichž se zesilování vlastnosti vyjadřuje pomocí sufixů *-učk(y)*, *-unk(y)*, ojedinele *-ičk(y)*, *-ink(y)* a *-ušk(y)* (vzor *mladý*).

Suffixy *-ičk(y)* a *-ink(y)* jsou doloženy ojedinele ze západních okrajů zkoumaného území. U těchto obou podob formantů *-učk(y)* a *-unk(y)* došlo k přehláске *ú > í*, srov. A. Lamprecht, D. Šlosar, J. Bauer (1986, s. 312–314), L. Čizmárová (1988, s. 139–142).

Toto odvozování je provázáno emocionálním zabarvením. Uvádíme pouze některé nářeční doklady: *stabučký*, *teplučký*, *mladučký*, *malučký*, *gulařučký*, *modřučký*, *stařučký*/*staručký*, *novučký*, *milučký*; *malunký*, *stabunký*, *mladůnký*, *teplunký*, *modřůnký*/*modrůnký*, *bilunký*, *červeňůnký*, *milůnký*; *maličký*; *malinký*. Základem většiny odvozenin jsou adjektiva prvotní. U přídavných jmen *stadučkový*, *lehučkový*, *mjekučký*/*mňekučkový*, *hebučkový*, *kraťučkový*, *teňučkový*, *kraříčkový*, *teňůnký*, *hebůnký*, *staduňký*, *mjekůnký*/*mňekůnký*, *lehůnký* a *kraťůnký* se při tvoření odsovává koncové *-k(y)*. Totéž se děje s koncovým *-n(y)* u formací *drobůnký* a *drobuškový*. Z doložených tautonym na mapě č. 4 graficky znázorňujeme pouze nářeční odvozeniny adjektiva *malinký*: Odvozeniny *malučký* (SSJČ *maloučkový* expr.) a *malůnký* (SSJČ *malounkový* expr.) se vyskytují na celé východní Moravě kromě západních okrajů. Západní okrajové úseky jsou charakterizovány formacemi *maličkový* (SSJČ) a *malinký* (SSJČ). Časté jsou dublety, ojedinele se objevují i triplety.

Územní rozložení nářečních ekvivalentů spisovného výrazu *maličkový*, *malinký* je znázorněno na mapě č. 23 v prvním díle ČJA, 1992, s. 100–102: Adjektivum *malinký* zaujímá téměř celé území českého národního jazyka kromě větší části Slezska, jižního Valašska a východního Slovácka. V severovýchodní polovině Čech byla zaznamenána hlásková varianta *majinký*, ve východních Čechách ojedinele též *malonký* a na střední Moravě *malounkový*. Varianta *maličkový* se dokládá dubletně téměř z celých Čech nepříliš často též z centrální Hané. Další kompak-

ní oblast vytváří na značné části Slezska a na většině území východomoravských dialektů, kde je nedubletní. Východně od linie Opava – Kroměříž – Mikulov mají zachycené varianty podobu *malučký*, *malunký* a *malutký*. Srovnáme-li mapu z ČJA 1 a naši mapu, zjistíme, že se vcelku shodují, přestože ČJA vlastně přináší starší jazykový materiál, totiž ze šedesátých a počátku sedmdesátých let minulého století.

Nahlédnutím do třetího svazku Atlasu slovenského jazyka (1978, s. 159–160, 1981, s. 373) se lze seznámit i s územním rozložením odvozenin tohoto adjektiva ve slovenských dialektech. Vidíme, že pro západoslovenská a středoslovenská nářečí jsou typické formy se sufixem *-ičký* (místa též *-inký*, *-unký* a *-ušký*), východoslovenská nářečí se vyznačují formami na *-učký* (na okrajích v českých dialektech nedoložené formanty *-enký* a *-ký* – *malký*). Ze spíšských nářečí je doložena i ojedinělá přípona *-utký*.

V dialektech se velmi často vyskytují emocionálně zabarvené útvary s infixy *-li-*, *-ňi-*, *-en-* a *-in-*. Uvádíme opět jen některé: *hebulinký*, *hebulilinký*; *teňušinický*, *teňušiněinký*; *teňinický*, *malinický*, *malušenický*; *stabušinský*, *malušínský*, *teňušinský*, *mladušínský*.

K vyjádření zesíleného stupně vlastnosti slouží i další emocionálně zabarvené útvary odvozené sufixy *-úc(t)* (vzor *jarňt*), *-úcn(y)*, *-úcen(y)* (vzor *mladý*): *milúcí*, *kyselúcí*, *skorúcí*; *horúcný* (od *horký* – z primárního základu), *horkúcný*, *širokúcný*, *hlubokúcný*, *dlúhúcný*, *vysokúcný*, *velikúcný*, *kyselúcný*, *modřúcný*, *ošklivúcný*, *mnohúcný*; *dlúhúcený*, *drahúcený*, *širokúcený*. Z dalších expresivních přípon je nejužívanější *-ánsk(y)/-ansk(y)*: *širokánský/širokanský/širočanský*, *vysokánský/vysokanský/vysočanský*, *velikánský/velikanský/veličánský/veličanský*, *hlubokánský/hluočánský* a *dlúhanský*. Početnější jsou také formace se sufixem *-ajzn(y)*: *vysokajzný/vysočajzný*, *širokajzný/širočajzný*, *hlubokajzný/hluočajzný*, *velikajzný/veličajzný* a *dlúhajzný*. Přípony *-ánsk(y)/-ansk(y)* a *-ajzn(y)* se pojí se základy končícími na *-k* a jsou provázány fakultativní alternací *k/č*. Adjektiva *veličazný* a *širočazný* jsou utvořena příponou *-azn(y)*. Další formanty jsou doloženy ojediněle, a to *-aňáck(y)* (*hlubokaňácký*) a *-ajsk(y)* (*ošklivajský*). Všechna výše uvedená přídavná jména se odvozují ze základů *plných*.

Práce o hanáckých dialektech (Fic, 1984, s. 116), která nám slouží k porovnání, expresivní formace na *-úc(t)*, *-úcn(y)*, *-úcen(y)*, *-ajzn(y)*, *-aňáck(y)* a *-ajsk(y)* neuvádí.

A. Kašák (1908, s. 52) i J. Skulina (1964, s. 90) navíc zaznamenávají sufix *-anzný* (např. *vysočanzný*). F. Svěrák (1957, s. 49) popisuje také příponu *-istrý* (např. *čerruštrý*) pro vyjádření velké míry vlastnosti.

U doložených tautonym nelze stanovit tautonymii sufixů, a proto na mapě znázorňujeme pouze odvozeniny od základu *velik-*.

Mapa č. 5 velikánský: Na celém zkoumaném území je rozšířeno přídavné jméno *velikánský* (SSJČ též zesíleně *velikanánský*, *velikananánský* obě expr.). Obměna *velikanský* se vyskytuje v okolí Veselí nad Moravou, *veličánský/veličanský* zejména na západním okraji. Na jihu Slovácka a na větší části Valašska se nachází odvozenina *veličajzný*, popř. *velikajzný*. Na Kloboucku byla zapsána sporadická formace *veličazný*. Vsetínsko je charakterizováno ojedinělým útvarem *velikúcný*.

ČJA 1 (1992, s. 146–148) na mapě č. 51 znázorňuje nářeční ekvivalenty spisovného pojmenování velikánský na celém území českého národního jazyka: Varianta *velikáncký* zaujímá celé Čechy (v Polabí, na Roudnicku, Příbramsku, Ledebčsku a Novoměstsku má podobu *velikancký*) a roztroušeně byla zachycena i ve Slezsku. Na západní Moravě byla řídce zaznamenána i obměna *velikanácký*.

Označení *velikánský* zabírá celou Moravu, pro Slezsko jsou typické výrazy se sufixem *-úcný*, a to nejčastěji v podobě *velúcný*, na Těšínsku a Jablunkovsku *velkúcný*, na severním Ostravsku a severovýchodním okraji východomoravských nářečí *velikúcný*.

Vedle základního pojmenování *velikánský* se na Moravě objevují i podoby s expresivním zakončením *-čánský*, *-čajzný* a *-kajzný* (rozptýleně v oblasti středomoravských dialektů, soustředěněji na Valašsku). Ve Slezsku byl zaznamenán ojedinělý výskyt dalších neobvykle tvořených podob (*velijazný*, *velicajnský* apod.). Jazyková situace na naší mapě z východomoravské oblasti se neliší od stavu zobrazeného na mapě z ČJA 1.

Rovněž přídavné jméno velikánský zaznamenává Atlas slovenského jazyka III (1978, s. 161, 1981, s. 375). Deriváty utvořené příponou *-ánský* se dokládají ze záposlovenských a středoslovenských dialektů (zde též roztroušeně formy na *-čizný*, *-čizňý*, *-čazný*, *-čajzný*, *-čažňý*). Východoslovenské dialekty se vydělují odvozeninami na *-čozný* (okrajově též *-čuzňý*). Většina těchto odvozenin se v dialektch českého národního jazyka vůbec nevyskytuje.

Zeslabení

K vyjádření zeslabené vlastnosti se v dialektch využívá především způsobu prefixálně-sufixálního. Řadíme sem útvary s předponami *na-*, *za-*, *při-* a *po-* a příponami *-ovými*: *nahťuchťý*, *našedťý*, *nahňedťý*, *nažťúťý*, *nažťáťý*, *natřpkťý*, *našádťý*, *nazeleňatý/nazelenatý*, *načerveňatý/načervenatý*, *namodřatý* (u posledních tří dokladů vydělujeme variantu *-at(ý)*); *zažťúťý*, *zahňedťý*, dále *zamodřatý*, *začerveňatý/začervenatý* (u obou dokladů opět varianta *-at(ý)*); *přiňľuchťý*, *přitřpkťý*; *pobledťý*, *podľúťý*. Slovo tvorná varianta se pojí s fakultativními alternacemi *n/ň* a *r/ř*.

Zjištěným tautonymům věnujeme pouze mapu č. 6 nahňedľý: Na většině území východní Moravy je adjektivum s předponou *za-* (*zahňedťý* – SSJČ *zahnědľý*). Zejména okrajové úseky se vyznačují odvozeninou s formantem *na-* (*nahňedťý* – SSJČ *nahnědľý*). Na severu území jsou časté dublety.

Přídavná jména odvozená sufixem *-av(ý)* vyjadřují slabší intenzitu vlastnosti: *šľatkavý*, *chabavý* 'pochybný, nepodařený', *teplavý*, *šedavý/šedavý*, *bjetavý*, *zelenavý*, *červeňavý*, *modřavý/modravý*, *žľutavý/žľutavý*, *zľatavý/zľatavý*. U některých dokladů je odvozování spojeno s fakultativními alternacemi *dl/ď*, *tl/ť*, *n/ň* a *r/ř*. Variantou *-kav(ý)* jsou utvořeny následující výrazy, a to *kyseľkavý*, *zelenkavý*, *červenkavý* a *žľutkavý*. U forem *nahatý* a *pľochatý* lze vyčlenit sufix *-at(ý)*. Všechny uvedené formace se pojí s koncovkami vzoru *mladý*.

Závěr

Deadjektivní adjektiva se ve východomoravských dialektech vyznačují různými typy formací s emocionálním zabarvením. Zesilování vlastnosti se děje paradigmaticky (stupňováním). Při tvoření komparativu se využívá sufixu *-š(t)* a jeho varianty *-ejš(t)* (např. *čiščíl* × *chudobnější*). Srov. mapy č. 2 *tupější* a 3 *vlhčí*. Spisovný jazyk se při tvoření 2. stupně adjektiv drží striktnějších pravidel než nářečí, a proto disponuje menší bohatostí forem (např. vedle nářečního komparativu *tupší* i *tupjejší* je jen spisovné *tupější*). Superlativ se tvoří nářeční předponou *naj-*, popř. variantami *náj-* a *nej-* (formant *nej-* též ve spisovném jazyce), srov. mapu č. 1 (*nej*)sušší.

Zesilování se vyjadřuje i pomocí vždy emocionálně zabarvených přípon *-učk(y)*, *-unk(y)*, *-ičk(y)*, *-ink(y)* a *-ušk(y)* (např. *stabučký*, *malunký*, *mladičký*, *malinký*, *drobušský*, srov. mapu č. 4 *malinký*). Na mapě *malinký* z ČJA 1 jsou také formace utvořené sufixy *-onk(y)* a *-utk(y)*. Ve spisovném jazyce se uplatnily pouze formanty *-ink(y)* a *-ičk(y)*, též *-ounk(y)* a *-oučk(y)* expr. Pro nářečí je typický výskyt i emocionálně zabarvených infixů *-li-*, *-ňi-*, *-en-* a *-in-* (např. *hebulinký*, *teňuňinký*, *malinenký*, *stabušinký*). Ke specifickým nářečním jevům patří vyjadřování zesílené vlastnosti pomocí sufixů *-úc(t)*, *-úcn(y)*, *-úcen(y)* (např. *milúci*, *modřúcný*, *širokúcený*). Vedle formantu *-ánsk(y)/-ansk(y)* byly zachyceny i další expresivní formanty, a to *-ajzn(y)* (např. *velikajzný/veličajzný*) a *-azn(y)* (např. *širocazný*), *-anáck(y)* (např. *htubokaňácký*) a *-ajsk(y)* (např. *ošklivajský*). Srov. mapu č. 5 *velikánský*. Mapa *velikánský* z ČJA 1 přináší i formy na *-anáck(y)*, *-jazn(y)* a *-ajnsk(y)*. Ve spisovném jazyce se užívají pouze útvary utvořené formanty *-ánsk(y)*, popř. *-anánsk(y)*.

Při vyjadřování zesílené vlastnosti se vedle sufixace (typ *zelenkavý*) uplatnil také způsob prefixálně-sufixální. Prefixy *na-*, *za-*, *při-* a *po-* se pojí se sufixy *l-*ovými (např. *zatrpký*, *přihtuchtý*, *pobledtý*, *zamodřatý*, srov. mapu č. 6 *nahnědlý*).

LITERATURA

- Atlas slovenského jazyka III, Tvorenie slov*. Bratislava: Veda, 1978, 1981.
 BĚLIČ, J.: *Nástin české dialektologie*. Praha: SPN, 1972.
 Český jazykový atlas 1 (ČJA). Praha: Academia, 1972.
 ČIZMÁROVÁ, L.: Vyjadřování intenzifikace významu u nářečních ekvivalentů adjektiv *velikánský* a *maličký*. *Naše řeč*, 1988, roč. 71, č. 3, s. 135–45.
Dotazník pro výzkum českých nářečí (Český jazykový atlas). Praha: ÚJČ ČSAV, 1964–1965.
 FIC, K.: *Tvoření slov v hanáckých nářečích*. Rkp. disertační práce. Brno 1984.
 HLUBINKOVÁ, Z.: *Tvoření slov ve východomoravských nářečích*. Rkp. disertační práce. Brno, 1997.
 KAŠÍK, A.: *Popis a rozbor nářečí středobečevského*. Praha: ČA, 1908.
 LAMPRECHT, A., ŠLOSAR, D., BAUER, J.: *Historická mluvnice češtiny*. Praha: SPN, 1986.
Mluvnice češtiny I. Praha: Academia, 1986.
Příruční mluvnice češtiny. Brno: Nakladatelství LN, 1995.
 SKULINA, J.: *Severní pomezí moravskoslovenských nářečí*. Praha: Nakladatelství ČSAV, 1964.
Slovník spisovného jazyka českého I-IV (SSJČ). Praha: Academia, 1960–1971.

SVĚRÁK, F.: *Karlovecké nářečí*. Praha: SPN, 1957.

VAŠEK, A.: *Jazykové vlivy karpatské salašnické kolonizace na Moravě*. Praha: Academia, 1967.

FORMATION OF DE-ADJECTIVAL ADJECTIVES, ESPECIALLY IN EAST-MORAVIAN DIALECTS

De-adjectival Adjectives in East-Moravian Dialects are characterized by various types of structures with emotional shade. On purpose to intensify a quality in the dialect, there are used paradigmatic means (comparison) or suffixes. In comparative, the suffix *-š(t)* and its variant *-ejší(t)* is used, e.g. *čistší* × *chudobnější* (see the maps No. 2 *tupější* and No. 3 *vlhčí*). The superlative is formed by the dialectal prefix *naj-*, event. its variants *náj-* and *nej-* (see the map No. 1 (*nej*)*sušší*).

In order to intensify a quality, there are also used emotionally shaded suffixes *-učk(y)*, *-unk(y)*, *-ičk(y)*, *-ink(y)* a *-ušk(y)* (e.g. *stabučký*, *malunký*, *mladičký*, *malinký*, *drubušký*, see the map No. 4 *malinký*). On the map *malinký* in the Czech Linguistic Atlas, there are also presented structures formed by the suffixes *-onk(y)* a *-utk(y)*. The dialect is also characterized by emotionally shaded infixes *-li-*, *-ňi-*, *-en-* a *-in-* (e.g. *hebulinký*, *teňuňiký*, *malinenký*, *slabušinký*). As a specific dialectal phenomenon, the tendency occurs to express an intensified quality by the suffixes *-úct(t)*, *-úct(ný)*, *-úcten(y)* (e.g. *milúct*, *modřúctný*, *širokúctený*). Next to the formant *-ánsk(y)/-ansk(y)*, also other expressive formants were recorded, namely *-ajzný(y)* (e.g. *velikajzný/veličajzný*) and *-azn(y)* (e.g. *širočajzný*), *-aňácký* (e.g. *hlubokaňácký*) and *-ajsk(y)* (e.g. *ošklivajský*). See the map No. 5 *velikánský*. The map *velikánský* from the Czech Linguistic Atlas, Part 1, records also forms ending in *-anáck(y)*, *-jajn(y)* a *-ajnsk(y)*.

So as to express a subdued quality, next to the suffixes (the type *zelenkavý*) the dialect makes use also of the preformativ-terminational way. The prefixes *na-*, *za-*, *při-* and *po-* are connected with the suffixes containing *-t-* (e.g. *zatrpktý*, *přihluchtý*, *pobledtý*, *zamodřatý*, see the map No.6 *nahnědlý*).

Zuzana Hlubinková
Ústav pro jazyk český AV ČR
Veveří 97
602 00 Brno
hlubinkova@iach.cz

